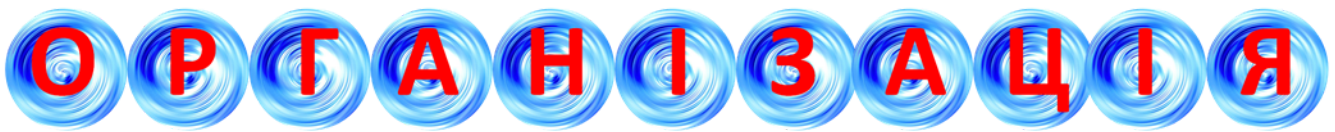

Тема :Громадсько-політичне й духовне пробудження українського суспільства. Поява неформальних організацій

1. Активізація національно-демократичного руху

Процеси демократизації радянського суспільства, дуже швидко вийшли з-під контролю Москви. В Україні вони перетворилися на передумову активізації національно-демократичного руху. Символом його пробудження став відкритий лист українського письменника О. Гончара до М. Горбачова з приводу конституційного захисту української мови.

У серпні 1987 р. В. Чорновіл відновив випуск «Українського вісника». Того ж місяця було засновано першу неформальну громадську організацію — Український культурологічний клуб. Його засідання збирали майже 400 учасників з різних міст України. Так виникли в Україні неформальні організації .

Словникова робота. (записати в зошит)

Ознайомтеся з визначеннями формальної та неформальної організації.

ОРГАНІЗАЦІЯ – це група людей, діяльність яких свідомо координується для досягнення загальної мети чи цілей.

НЕФОРМАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ — група людей, що виникла спонтанно, але регулярно здійснює ті чи інші спільні дії для досягнення певної мети. Н.о. (група) утворюється не за розпорядженнями керівництва та формальними постановами, а членами організації відповідно до їх симпатій, загальних інтересів, спільних цілей, звичок тощо. Процес виникнення Н.о. є певною мірою незалежним від дій або бажань керівництва.

Робота з таблицею. (записати в зошит)

«Перші неформальні організації»

Організація	Рік створення	Місто	Організатори	Мета діяльності	Значення діяльності
УКК	1987, серпень	Київ	Колишні політв'язні та не ув'язнені дисиденти і шестидесятники	Розкриття «білих плям» в історії України	
Товариство Лева	1987, жовтень	Львів	Національно свідомо молодь, робітників та деякі комсомольські лідери	Скасувати радянську традицію як неавтентичну, сфальсифіковану; спробою взяти під сумнів її статус у культурі	
Зелений світ	1987, грудень	Київ	Спілка кінематографів та Спілка письменників	Звернути увагу на жахливий стан екології в Україні	Організація мітингу «Чорнобиль не повинен повторитися» 1989 р. у Києві
Товариство української	1989, лютий	Київ		відродити й утвердити	Ухвалення закону «Про

мови ім. Т.Шевченка				українську мову в Україні й серед українців зарубіжжя	мови в Українській РСР» 1989 р.
Українська Гельсінська спілка	1988, березень	Львів	Учасники Української Гельсінської Групи	Захист прав людини	

2. Народний Рух України (НРУ) за «перебудову»

Народний Рух України став найбільш масовою громадською організацією. Він формувався на зборах інтелігенції в будинку Спілки письменників України в жовтні-листопаді 1988 р. Тоді було сформовано ініціативну групу, визначено головні програмні засади. Влада спробувала зупинити створення організації. Однак Спілка письменників України в лютому 1989 р. опублікувала в «Літературній Україні» програму та статут НРУ. У березні-вересні 1989 р. в більшості областей відбулися установчі конференції крайових організацій НРУ. Як масову громадську всеукраїнську організацію, його підтримували українські патріоти, екологи, активісти, національні меншини, російські демократи півдня та сходу України тощо.

Словникова робота (записати в зошит)

Національно-демократичний рух — рух за відродження демократичних традицій, збереження етнокультурної самобутності, захист національних інтересів став підґрунтям для розгортання боротьби за відновлення української державності.

Починаючи з 1988 р. опозиція почала відвойовувати у влади публічний простір — вулиці й майдани українських міст. Перший мітинг і демонстрація відбулися в Києві 26 квітня 1988 р. як протест проти замовчування наслідків Чорнобильської катастрофи. Демонстрацію розігнали, а її організаторів заарештували. Перемогою увінчалася боротьба за право громадянських виступів у Львові.

Київ 26 квітня 1988 р.

21 січня 1990 р. НРУ організував найбільш масову в Україні акцію років «перебудови» — «живий ланцюг», присвячений 71-й річниці Акту злуки УНР і ЗУНР. Уздовж траси Київ-Житомир-Рівне-Тернопіль-Львів-Івано-Франківськ за руки взялося майже 1 млн українців. На мітингах уздовж ланцюга лунали заклики до незалежності, звільнення від комуністів. «Живий ланцюг» став також символом відокремлення національної історії від радянської. Він протиставив справжнє українське возз'єднання 1919 р. штучному радянському 1939 р.

» *«Живий ланцюг», організований НРУ до річниці Акту злуки УНР і ЗУНР. м. Київ. 21 січня 1990 р.*

Офіційне підняття синьо-жовтого прапора відбулося 14 березня 1990 р. над Стрийським міськвиконкомом Львівської області. 24 липня 1990 р. синьо-жовтий прапор замайорів на флагштоці Київської міської ради.

3. Зародження багатопартійності

Багатопартійність це найважливіша умова становлення демократичної держави. !

В умовах гласності громадсько-політична опозиція розгорнула гостру критику діяльності КПРС. Політичні репресії, Голодомор 1932-1933 рр., масові голоди у 1920-х й 1940-х роках, катастрофу на ЧАЕС, економічну кризу пов'язували з монополією компартії на владу. У суспільстві зростало переконання, що лише багатопартійна система забезпечить розвиток демократії та соціально-економічний прогрес.

У березні 1990 р. III з'їзд народних депутатів СРСР позбавив КПРС монополії на керівну роль у політичній системі. З того часу в УРСР почали формуватися нові політичні партії, для характеристики яких найпоказовішим було ставлення до державного статусу України.

Словникова робота. (записати в зошит)

Багатопартійність — існування декількох політичних партій, що теоретично володіють рівними шансами на отримання місць у парламенті країни.

Політична партія — це добровільне об'єднання громадян — прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку.

Робота з таблицею

«Перші партії України»

Назва	Дата створення	Лідери	Форма власності	Державний статус України	Основні завдання
Українська національна партія (УНП)	Жовтень 1989 р. Львів	Г. Приходько	Приватна власність, приватна зброя	Відновлення України в етнічних кордонах	Утворення національних збройних сил. Скликання Національних установчих зборів
Український християнсько-демократичний союз (УХДС)	Квітень 1990 р. Львів	В. Січко	Приватна власність	Вільна, самостійна християнська Україна	Притягнення КППС до юридичної відповідальності за вчинені злочини. Методи діяльності: ненасильницькі
Державна самостійність України (ДСУ)	Квітень 1990 р.	І. Кандиба	Приватна власність	Українська самостійна соборна держава	Сприяння розпаду імперії СРСР — мирним шляхом
Українська народно-демократична партія (УНДП)	Червень 1990 р.		Приватна власність	Суверенність парламентської багатопартійної України з президентом	Скликання установчих зборів України
Об'єднання майже 20 політичних партій: Українська міжпартійна асамблея (УМА)	Липень 1990 р.	Г. Приходько А. Лупиніс. Ю. Шухевич.	Приватна власність	Незалежна Україна	Створення альтернативних державних структур. Реєстрація громадян незалежної Української держави. Створення національних збройних сил, служби безпеки, поліції

Соціал- демократична партія України (СДПУ)	Травень 1990 р.	А. Павлишин А. Носенко Ю. Збітнев О. Сугоняко	Вільний ринок з обмеженими елементами державного втручання	Вихід із СРСР і незалежна Україна	Соціальний захист інтересів населення (робітників, безробітних, малозабезпечених)
Об'єднана соціал- демократична партія України (ОСДПУ)	Травень 1990 р.	В. Алін О. Белоусов В. Московка	Ринок з обмеженою часткою приватної власності і відчутним державним регулюванням	Конфедерація з іншими республіками СРСР	Побудова суспільства демократичного соціалізму. Захист трудящих
Українська республіканська партія (УРП)	Квітень 1990 р.	Л. Лук'яненко М. Горинь С.Хмара	Рівноправність усіх форм власності, свобода економічної діяльності	Українська незалежна соборна держава як парламентська республіка	Здобуття незалежності України мирними засобами, а також загальнонародною кампанією громадянської непокорі. Пріоритет прав людини
Демократична партія України (ДемПУ)	Грудень 1990 р.	Ю. Бадзьо І. Драч В. Яворівський	Ринкова економіка, рівноправність усіх форм власності	Суверенна Українська республіка	Використання усіх форм ненасильницької боротьби для досягнення політичної влади
Українська селянська демократична партія (УСДГП)	Червень 1990 р.	С. Плачинда В. Щербина Г. Криворучко	Економіка має базуватися на ринкових принципах та різних формах власності	Незалежна самостійна Українська народна держава	Скликання в Києві з'їзду союзних автономних республік для утворення Конфедерації вільних держав

4. Перші вільні вибори до Верховної Ради УРСР (березень 1990 р.)

У березні-травні 1990 р. відбулися вибори народних депутатів до ВР УРСР і місцевих рад. Напередодні виборів розгорілась запекла боротьба навколо Закону УРСР про вибори. Законопроект, що був оприлюднений 8 серпня 1989 р., в основному дублював союзний закон 1989 р., за яким компартія отримувала певну квоту депутатських місць. Ці положення, а також положення про скликання з'їзду Рад УРСР викликали найбільше обурення. Зрештою під тиском громадськості вони були зняті. Народні депутати обиралися прямим таємним голосуванням на альтернативних засадах. Поряд із трудовими колективами право висувати кандидатів у депутати надавалося й громадським організаціям. Напередодні виборів було утворено Демократичний блок, який об'єднав усі опозиційні сили. Основою його був Народний рух України за перебудову та різні неформальні організації. На 450 парламентських місць претендувало 3 тис. кандидатів. Із 443 обраних депутатів 111 були прихильниками Демократичного блоку. До того ж, склад ВР УРСР оновився на 90 %. Блок здобув беззаперечну перемогу в п'яти областях: Львівській, Івано-Франківській, Тернопільській, Волинській, Київській. Вибори до місцевих рад засвідчили перемогу демократичних сил у

Львівській, Івано-Франківській, Тернопільській областях, а також значний успіх у Києві та Харкові.

Хоча вибори 1990 р. не стали повною перемогою демократії, вони похитнули монополію компартії на владу. Уперше в історії Україна отримала демократично обраний парламент.

Перша сесія ВР УРСР XII скликання виявила діаметральну протилежність думок представників Демократичного блоку і парламентської більшості. Трансляція сесії у прямому ефірі привернула до себе увагу всього населення. Верховна Рада стала працювати в парламентському режимі. На початку червня 1990 р. було обрано керівний склад Верховної Ради. Головою ВР УРСР було обрано В. Івашка — першого секретаря ЦК КПУ. (Згодом на цій посаді його змінив Л. Кравчук — колишній другий секретар ЦК КПУ, а за ним І. Плющ — голова Київського облвиконкому.) Першим заступником Голови Верховної Ради став І. Плющ, заступником — В. Гриньов. У перші дні діяльності Верховної Ради сформувалися дві політичні течії: комуністична, яка утворила парламентську більшість «За Радянську суверенну Україну» (неофіційна назва — «Група 239», очолював О. Мороз) і опозиційна — Народна Рада, що об'єднала спочатку 79, а згодом 120 депутатів. На чолі Народної Ради став депутат від Львівщини академік І. Юхновський.

5. Ухвалення Декларації про державний суверенітет.

Словникова робота. (записати в зошит)

Декларація (від лат. «заява, оголошення») — заява від імені держави, уряду, партії, організації; урочисте проголошення основних принципів, а також документ, у якому вони викладені.

Суверенітет, державний суверенітет (від фр. «верховна влада») — повна незалежність і самостійність державної влади країни у внутр. і зовн. Справах.

Його основою є право націй на самовизначення. Повага до державного суверенітету — осний принцип сучасного міжнародного права і міжнародних відносин.

16 липня 1990 р. Верховна Рада УРСР поіменним голосуванням прийняла Декларацію про державний суверенітет України.

Її основними положеннями були:

- право українського народу на самовизначення;
- народовладдя через місцеві ради й Верховну Раду УРСР;
- поділ влади на три гілки;
- гарантії прав і свобод, передбачених Конституцією;

Історичне значення Декларації про державний суверенітет України полягає в наступному:

- суверенітет було офіційно визнано необхідною умовою подальшого розвитку української нації;
- визначено основні напрями діяльності по досягненню реального суверенітету.

Ще в часи перебування України в складі СРСР було закладено основи майбутньої незалежності нашої держави.

6. «Революція на граніті»

Особливо багатим на політичні події був жовтень 1990 року. У Львові, Івано-Франківському, Тернополі, Києві розпочався політичний страйк, у якому взяли участь близько 1 млн. чоловік. У Києві 157 студентів розпочали голодування з вимогами відставки Голови Ради Міністрів В. Масола, перевиборів Верховної Ради на багатопартійній основі, відмови від нового союзного договору, націоналізації майна КПРС і ВЛКСМ на території України. Це був початок «революції на граніті» — масового студентського страйку в Києві. Робітники Києва готувалися підтримати студентську акцію масовим виступом. Верховна Рада УРСР прийняла постанову про проведення референдуму щодо довіри парламенту та про можливість підписання нового союзного договору тільки після розбудови правової суверенної Української держави та прийняття нової Конституції України. Студентський страйк і голодування було припинено після відставки В. Масола і призначення новим головою уряду В. Фокіна у листопаді 1990 р. 24 жовтня 1990 р. Верховна Рада УРСР внесла зміни до Конституції УРСР. Окрім скасування ст. 6 про керівну роль КПУ, було закріплено основи діяльності різних політичних партій, оголошено верховенство законів УРСР на її території.

25 – 26 жовтня 1990 р. II Всеукраїнський з'їзд Народного Руху України визначив стратегію боротьби за незалежну Україну.

Назва революції. Революція на граніті.

Період революції. 2 – 17 жовтня 1990 р.

Причини. Бажання виходу країни з СРСР; невдоволення владою...

Головні учасники. Молодь, переважно студенти.

Наслідки. Прямим наслідком київських протестів була відставка голови Ради Міністрів УРСР Віталія Масола та виконання низки вимог мітингувальників.

Значення. Студентська революція на граніті, яку нині називають першим українським Майданом, була успішним ненасильницьким політичним протестом проти чинної тоді комуністичної влади в Україні. Разом з іншими акціями громадянської непокорі, що охопили Україну в жовтні 1990 р., вона заклала традиції демократичних форм протесту.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Читати параграф 17-18 .
2. Вивчити основні терміни та дати.
3. Написати конспект уроку.